

ЩОДО ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ СТАНДАРТІВ І ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ

У статті йдеться щодо важливості питання гармонізації стандартів і особливостей перекладу термінів, як важливого фактора національної стандартизації. З позиції сучасних наукових уявлень розглянуто, як широка область знань та колосальний обсяг інформації на даний час потребує точних даних з визначень термінів, які постійно повинні доповнюватися і розширюватися. Представлено проблеми, які виникають під час роботи над гармонізацією міжнародних стандартів. Розглянуто одну з найскладніших проблем перекладу терміна та поняття, яке він визначає, та шляхи її подолання.

Основою нормативно-технічної документації у будь-якій сфері є стандарти термінів і визначень, які повинні достатньо повно описувати предметну сферу в її сучасному розумінні. Виявлення розбіжностей у системі понять, що виражаються термінами вихідної та перекладної мовами, — найважливіший крок на шляху міжмовної гармонізації терміносистем.

Саме тому питання гармонізації стандартів і особливостей їх перекладу українською мовою є одним із найважливіших на нинішньому етапі розвитку законодавчої та нормативно-технічної документації в нашій країні.

Національна система стандартизації створювалася за умов переходу до ринкової економіки, нестабільної економічної та фінансової ситуації й на основі розгалуженої системи стандартизації колишнього СРСР, тому має багато проблем: недостатні темпи гармонізації національних стандартів з міжнародними та європейськими у зв'язку з обмеженим фінансуванням, застарілість фонду стандартів, низька зацікавленість галузевих установ та організацій у розробленні стандартів, відсутність робіт зі стандартизації термінології. Необхідно сприяти вирішенню цих питань, оскільки саме упровадження міжнародних стандартів надасть можливість виробникові не лише підвищити якість вітчизняних товарів, але й забезпечити перебудову виробництва, його організацію, технологію,

систему управління якістю відповідно до рівня розвинутих країн світу.

Робота з гармонізації стандартів є довгостроковою і кропіткою, вона вимагає тісної співпраці представників різних професій науковців і лінгвістів.

Сучасні науковці повинні мати можливість користуватися україномовними стандартами з українською сучасною термінологією, а не відволікати свою увагу на декілька різних примірників, викладених різними мовами, підбираючи придатніший український термін. Переклад термінів має бути виконано безпосередньо з англійської мови українською, тоді можна згодом отримати повністю українські терміни, а не аналоги російських, зберігаючи змістовність першоджерел. Дуже важливо, щоб усі науковці та співробітники промислових підприємств використовували одні й ті ж самі терміни, це допоможе усунути багато проблем у роботі. Обов'язково необхідно зберігати у процесі перекладу схему побудови українського речення, а не здійснювати послівний переклад англійських слів. Починати переклад потрібно лише після досконального вивчення тексту.

Починаючи переклад тексту, фахівці стикаються з багатьма особливостями, без дотримання яких переклад не буде задовольняти міжнародні норми.

По-перше, синтаксична структура англійських текстів певної галузі відрізняється конструктивною складністю: наявністю дієприкметникових, інфінітивних ▶

зворотів, що ускладнює розуміння тексту і вимагає від перекладача відмінного знання англійської та української мов, а також галузевої термінології.

По-друге, серед лексичних труднощів провідне місце належить багатозначності термінів та вибору адекватного словникового відповідника.

Наведемо кілька прикладів. У ядерному приладобудуванні термін *module* — це змінний блок, тоді як у точних науках — це назви деяких коефіцієнтів, а в архітектурі й будівництві — початкова одиниця вимірювання. У ядерному приладобудуванні *bus* — електрична шина, тоді як звичайна людина перекладе це слово як автобус. У ядерному приладобудуванні *probe (of a radiation meter)* — зонд (радіометра), тобто радіаційний детектор, який використовують разом із вимірювальною апаратурою; у медицині це також зонд, але це прилад для дослідження захворювань різних органів.

По-третє, ще більші труднощі під час перекладу виникають, коли один і той же термін має різне значення залежно від приладу чи обладнання.

Наприклад, термін *key* — ключ, шпилька, кнопка, перемикач; термін *selector* — відбірник, шукач, перемикач, ручка налагодження. У такому випадку вирішальним під час перекладу багатозначного терміна є контекст.

Особливу увагу в процесі перекладу слід звернути на скорочення й аббревіатури. Потрібно пам'ятати, що прийняті скорочення є офіційними, загальноприйнятими, і їх не можна довільно змінювати та замінювати. Наприклад, *SAMAC crate controller* — Контролер шафи SAMAC.

Під час розроблення нових термінів велику відповідальність покладено на служби стандартизації, у яких зібрано як спеціалістів з різних сфер, так і лінгвістів.

Отже, коротко розглянувши деякі труднощі гармонізації стандартів, зрозуміло, що найбільше занепокоєння викликають терміни, і тому потрібно досягати їх однозначності за постійного уточнення та розширення, відповідно до сучасного стану науки і техніки.

Саме наразі склалися відповідні умови: українська наука поступово набирає темпи поповнення своєї термінологічної бази новими термінами, чисельність яких з кожним роком збільшується, що, у свою чергу, створює умови для отримання нашої країною у майбутньому систематизованого за галузями термінологічного банку та виходу країни на міжнародний ринок.

Зважаючи на це можна зазначити, що існує нагальна потреба в гармонізації національних стандартів й появи нових українських термінів. ■

Б. Гриньов, академік НАН України, головний науковий співробітник, Голова ТК 99,
Л. Ламаши, інженер 1 категорії,
В. Любинський, завідувач відділу метрології, заступник Голови ТК 99,
Н. Молчанова, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник,
 Інститут сцинтиляційних матеріалів НАН України, м. Харків

ДП «ХАРКІВСТАНДАРТМЕТРОЛОГІЯ»

надає ПОСЛУГИ з:

- метрології
- стандартизації
- сертифікації та оцінки відповідності продукції
- сертифікації систем управління
- випробувань продукції

61002, Харків, вул. Мироносицька, 36
 тел.: +38 (057) 756 37 50, +38 (057) 700 40 75
 e-mail: contact@mtl.kharkov.ua

www.khsm.com